HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

16 iulie 2009 *

În cauza C-428/07,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) (Regatul Unit), prin decizia din 21 iulie 2006, primită de Curte la 14 septembrie 2007, în procedura

The Queen, la cererea:

Mark Horvath

împotriva

Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs,

* Limba de procedură: engleza.

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts și T. von Danwitz, președinți de cameră, domnul J. N. Cunha Rodrigues, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii K. Schiemann, J. Makarczyk, U. Lõhmus (raportor), A. Arabadjiev și doamna C. Toader, judecători

avocat general: doamna V. Trstenjak,
grefier: doamna L. Hewlett, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 26 noiembrie 2008,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Mark Horvath, de domnii M. Sheridan, barrister, și R. Barker, solicitor, precum și de doamna A. Stanič, solicitor advocate;

— pentru guvernul Regatului Unit, de doamnele C. Gibbs și I. Rao, în calitate de agenți, asistate de Lord Davidson of Glen Clova, QC, precum și de domnul D. Wyatt, QC;

— pentru guvernul german, de domnul M. Lumma, în calitate de agent;

— pentru Irlanda, de domnul N. Travers, BL;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de doamna K. Banks și de domnul F. Erlbacher, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 3 februarie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 5 și a anexei IV la Regulamentul (CE) nr. 1782/2003 al Consiliului din 29 septembrie 2003 de stabilire a normelor comune pentru schemele de sprijin direct în cadrul politicii agricole comune și de stabilire a anumitor scheme de sprijin pentru agricultori și de modificare a Regulamentelor (CEE) nr. 2019/93, (CE) nr. 1452/2001, (CE) nr. 1453/2001, (CE) nr. 1454/2001, (CE) nr. 1868/94, (CE) nr. 1251/1999, (CE) nr. 1254/1999, (CE) nr. 1673/2000, (CEE) nr. 2358/71 și (CE) nr. 2529/2001 (JO L 270, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 49, p. 177).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Horvath, pe de o parte, și Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs (ministrul mediului, alimentației și al afacerilor rurale din Regatul Unit, denumit în continuare „Secretary of State"), pe de altă parte, în legătură cu reglementarea, adoptată cu privire la teritoriul Angliei, care definește cerințe minime pentru bunele condiții agricole și de mediu (denumite în continuare „BCAM"), astfel cum sunt prevăzute la articolul 5 și în anexa IV la Regulamentul nr. 1782/2003.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

3 Regulamentul nr. 1782/2003 a fost adoptat în temeiul articolelor 36 CE, 37 CE și al articolului 299 alineatul (2) CE.

4 Potrivit considerentului (1) al acestui regulament, trebuie definite condițiile comune pentru plățile directe aferente diferitelor scheme de sprijin din cadrul politicii agricole comune.

5 Potrivit articolului 1 din acesta, Regulamentul nr. 1782/2003 stabilește, printre altele, normele comune care reglementează plățile directe aferente schemelor de sprijin pentru venit din cadrul politicii agricole comune, finanțate de Fondul european de orientare și garantare agricolă (FEOGA), secțiunea Garantare, precum și un ajutor pentru venit acordat agricultorilor, și anume regimul de plată unică (denumit în continuare „RPU").

6 Articolul 2 litera (d) din Regulamentul nr. 1782/2003 definește o plată directă drept o plată acordată direct agricultorilor în cadrul uneia dintre schemele de sprijin pentru venit enumerate în anexa I la regulamentul menționat. RPU figurează în anexa respectivă.

7 Titlul II din Regulamentul nr. 1782/2003 cuprinde un capitol 1 intitulat „Condiționare", compus din articolele 3-9. Articolul 3 alineatul (1) din regulamentul menționat prevede că „[o]rice agricultor care primește plăți directe trebuie să respecte cerințele de reglementare în materie de gestionare, prevăzute în anexa III, conform calendarului stabilit în aceeași anexă, precum și [BCAM] stabilite în conformitate cu articolul 5".

8 Potrivit articolului 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1782/2003, cerințele de reglementare în materie de gestionare prevăzute în anexa III la regulamentul menționat sunt stabilite de legislația comunitară în diferite domenii, printre altele în domeniul mediului.

9 Articolul 5 din Regulamentul nr. 1782/2003, intitulat „Bune condiții agricole și de mediu", prevede la alineatul (1):

„Statele membre se asigură că toate terenurile agricole, în special cele care nu mai sunt exploatate pentru producție, sunt menținute în bune condiții agricole și de mediu. Statele membre definesc, la nivel național sau regional, cerințele minime pentru bunele condiții agricole și de mediu, pe baza cadrului stabilit în anexa IV, care țin seama de caracteristicile zonelor în cauză, în special de condițiile pedologice și climaterice, de modul de exploatare aplicat, de utilizarea terenurilor în cauză, de rotația culturilor, de practicile agricole și de structura exploatației, fără să aducă atingere normelor care reglementează bunele practici agricole aplicate în cadrul Regulamentul (CE) nr. 1257/1999 și măsurilor agroecologice a căror aplicare depășește nivelul de referință al bunelor practici agricole."

10 În temeiul articolului 6 din Regulamentul nr. 1782/2003, dacă BCAM sau celelalte cerințe prevăzute la articolul 3 alineatul (1) din regulamentul menționat nu sunt respectate din cauza unei acțiuni sau a unei omisiuni direct imputabile agricultorului în cauză, valoarea totală a plăților directe care trebuie acordate în anul calendaristic în cursul căruia s-a constatat nerespectarea este redusă sau eliminată.

11 Anexa IV la Regulamentul nr. 1782/2003, intitulată „Bunele condiții agricole și de mediu prevăzute în articolul 5", are următorul cuprins:

Obiectul	Standarde
Eroziunea solului: Protejarea solului prin măsuri adecvate	— Acoperirea minimă a solului — Gestionarea minimă a terenului care să reflecte condițiile locale specifice — Terasele de reținere
Materiile organice din sol: Menținerea nivelului de materii organice din sol prin metode corespunzătoare	— Standardele în materie de rotație a culturilor, dacă este cazul — Gestionarea mirиștilor
Structura solurilor: Menținerea structurii solurilor prin măsuri corespunzătoare	— Utilizarea unor utilaje corespunzătoare
Nivel minim de întreținere: Asigurarea unui nivel minim de întreținere și evitarea deteriorării habitatelor	— Densitatea minimă a vitelor și/sau regimuri corespunzătoare — Protejarea pășunilor permanente — Menținerea particularităților topografice — Evitarea apariției vegetației nedorite pe terenurile agricole

Reglementarea națională

12 În cursul anului 1998, Parlamentul Regatului Unit a adoptat o reglementare care prevedea un transfer („devolution”) de competențe în anumite domenii către Scoția, Țara Galilor și Irlanda de Nord. În domeniile respective, guvernul Regatului Unit nu rămâne, în principiu, competent decât în ceea ce privește Anglia. Potrivit atât textului acestei reglementări, cât și celui al unui Devolution Memorandum of Understanding care, sub forma unei declarații politice de intenții, o completează pe aceasta din urmă, autoritățile regionale sunt cele care pun în aplicare, în sferele lor de competență corespunzătoare, obligațiile care decurg din dreptul comunitar, aceste autorități neputând să acționeze sau să legifereze într-un mod incompatibil cu acesta. Reglementarea privind transferul de competențe menționat conferă miniștrilor

Regatului Unit o competență reziduală de intervenție în cazul în care acest lucru se dovedește necesar pentru asigurarea respectării acestor obligații.

13 Politica agricolă comună în general și punerea în aplicare a Regulamentului nr. 1782/2003 în special fac parte din domeniile vizate de transferul menționat și sunt în sarcina fiecăreia dintre autoritățile regionale.

14 În scopul de a îndeplini cerințele prevăzute la articolul 5 din Regulamentul nr. 1782/2003, Secretary of State, numai pentru Anglia, și fiecare dintre autoritățile regionale au adoptat norme distincte de definire, pentru BCAM, a cerințelor minime care sunt parțial diferite.

15 În Anglia, normele relevante sunt dispozițiile administrative din 2004 privind schemele de plată unică și de sprijin în cadrul politicii agricole comune (condiționare) [The Common Agricultural Policy Single Payment and Support Schemes (Cross Compliance) (England) Regulations 2004 (SI 2004/3196, denumite în continuare „normele engleze")]. Normele privind BCAM sunt definite în anexa („Schedule") la normele engleze, ale cărei alineate 26-29, intitulate „Servituți de trecere publică" (denumite în continuare „dispozițiile în discuție în acțiunea principală"), prevăd:

„26. Agricultorul nu trebuie:

a) să degradeze, fără autorizație sau justificare legală, suprafața unei cărări vizibile, a unei piste de călărie vizibile sau a oricărui alt drum public vizibil care constă în sau care cuprinde o șosea diferită de o șosea amenajată, într-un mod care împiedică exercitarea dreptului de trecere publică; și nici

b) să împiedice cu bună știință, fără autorizație sau justificare legală, libera circulație pe un drum public vizibil.

27. Agricultorul trebuie să mențină orice gard, poartă sau dispozitiv asemănător nemenționat la articolul 146 alineatul 5 din Legea din 1980 privind drumurile publice [Highways Act 1980], situat pe o cărare sau pe o pistă de călărie vizibilă, într-o stare care să asigure siguranța instalației și să permită evitarea oricărei dificultăți exagerate în exercitarea drepturilor persoanelor care folosesc această cărare sau această pistă.

28. (1) Atunci când agricultorul a degradat suprafețele unei cărări vizibile sau ale unei piste de călărie vizibile (cu excepția cărărilor din marginea câmpului) în cazurile autorizate de articolul 134 din Legea din 1980 privind drumurile publice, acesta este obligat, în termenul prevăzut la articolul 134 alineatul 7 din aceeași lege, eventual prelungit în temeiul articolului 134 alineatul 8,

a) să refacă suprafețele cărării vizibile sau ale pistei de călărie vizibile pe o lățime cel puțin egală cu lățimea sa minimă, astfel încât să permită exercitarea dreptului de trecere în condiții rezonabile și

b) să delimiteze cărarea sau pista la sol pe o lățime cel puțin egală cu lățimea sa minimă, astfel încât persoanele care doresc să le folosească să poată să le recunoască.

(2) Termenii «lățime minimă» în materie de drumuri publice au același sens cu cei din anexa 12A la Legea din 1980 privind drumurile publice.

29. Potrivit alineatelor 26, 27 și 28 ale prezentei anexe, termenii:

«pistă de călărie», «șosea», «cărare la marginea câmpului», «cărare» și «șosea amenajată» au sensul indicat la articolul 329 alineatul 1 din Legea din 1980 privind drumurile publice; termenii «drum public» au sensul indicat la articolul 328 din Legea din 1980 privind drumurile publice și termenul «vizibil» înseamnă identificabil ca trecere pentru o persoană dotată cu o vedere normală care îl folosește pe jos sau călare."

16 În ceea ce privește regulile de definire a normelor BCAM adoptate de autoritățile regionale din Scoția, din Țara Galilor și din Irlanda de Nord, acestea nu conțin cerințe echivalente celor enunțate în dispozițiile în discuție în acțiunea principală.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

17 Din decizia de trimitere reiese că domnul Horvath, agricultor în Anglia, dispune de drepturi de plată în temeiul RPU. Terenurile sale sunt grevate de servituți de trecere publică precum cele menționate în dispozițiile în discuție în acțiunea principală.

18 Acest agricultor a formulat în fața instanței de trimitere o acțiune având ca obiect controlul legalității („judicial review") a dispozițiilor menționate. Domnul Horvath arată, pe de o parte, că Secretary of State nu avea dreptul să includă dispoziții privind servituțile de trecere publică printre cerințele minime pentru BCAM a căror încălcare poate, în temeiul articolului 6 din Regulamentul nr. 1782/2003, să determine o reducere a plăților efectuate cu titlu de RPU. Pe de altă parte, reclamantul din acțiunea principală consideră că includerea unor astfel de dispoziții în normele engleze, în condițiile în care normele edictate pentru Scoția, Țara Galilor și Irlanda de Nord nu cuprind cerințe similare, constituie o discriminare având ca efect invalidarea dispozițiilor în discuție în acțiunea principală.

19 High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții două întrebări referitoare la fiecare dintre cele două aspecte ale litigiului pendinte în fața sa. În ceea ce privește a doua întrebare, Secretary of State a declarat apel împotriva acestei hotărâri în fața Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division), care l-a respins. Ulterior, High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court), a transmis Curții următoarele întrebări preliminare:

„În cazul în care un stat membru a instituit un sistem de transfer de competențe către autorități regionale, în temeiul căruia autoritățile centrale ale statului păstrează competența de a acționa pe întregul teritoriu al statului membru pentru a asigura respectarea obligațiilor impuse acestuia prin dreptul comunitar, în contextul [Regulamentului nr. 1782/2003]:

1) un stat membru poate include cerințe referitoare la întreținerea servituților de trecere publică vizibile printre [normele] privind [BCAM] definite la articolul 5 și în anexa IV la [Regulamentul nr. 1782/2003]?

2) în cazul în care sistemul constituțional intern al unui stat membru prevede că autoritățile regionale au o competență legislativă pentru diferitele părți constitutive ale acestui stat membru, faptul că aceste părți constitutive au norme diferite în ceea ce privește [BCAM] în sensul articolului 5 și al anexei IV la [Regulamentul nr. 1782/2003] este susceptibil să reprezinte o discriminare inadmisibilă?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

20 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă un stat membru poate include, printre normele privind BCAM prevăzute la articolul 5 și în anexa IV la Regulamentul nr. 1782/2003, cerințe privind întreținerea drumurilor vizibile grevate de servituți de trecere publică.

Observațiile prezentate Curții

21 Reclamantul din acțiunea principală propune să se răspundă în sens negativ la această întrebare. Acesta consideră că referirea, cuprinsă în considerentul (1) al Regulamentului nr. 1782/2003, la condițiile comune pentru plățile directe aferente diferitelor scheme de sprijin din cadrul politicii agricole comune înseamnă că în acest domeniu trebuie să existe un ansamblu de reguli de bază având ca obiect integrarea normelor de bază în materie, în special, de BCAM, care trebuie să fie, în principiu, aceleași pentru toți agricultorii pe întreg teritoriul Comunității Europene. Cerințele minime în materie de BCAM pentru a primi plăți directe anuale, cerințe prevăzute la articolul 5 din același regulament, ar fi limitate la ceea ce este strict necesar, iar statele membre nu ar putea în mod legitim să impună condiții suplimentare pentru una sau pentru mai multe părți din teritoriul lor. Or, dispozițiile în discuție în acțiunea principală nu pot fi considerate drept cerințe minime întrucât acestea ar implica sarcini suplimentare importante pentru agricultori.

22 În opinia domnului Horvath, chiar presupunând că dispozițiile în discuție în acțiunea principală ar putea fi considerate ca enunțând condiții de mediu, acestea nu ar constitui cerințe în materie de BCAM. Întrucât Regulamentul nr. 1782/2003 are ca temei juridic articole din Tratatul CE consacrate agriculturii, componenta de mediu a BCAM nu ar trebui înțeleasă ca o dispoziție autonomă care prevede strict norme de mediu, ci, dimpotrivă, ca o dispoziție care nu prevede decât norme pertinente în domeniul agricol.

În temeiul articolului 4 alineatul (1) din acest regulament, numai instituțiile comunitare ar avea competența să stabilească normele privind cerințele de mediu legate de drepturi la RPU, cerințe care figurează în anexa III la regulamentul menționat. Reclamantul din acțiunea principală arată în plus că dispozițiile în discuție în acțiunea principală constituie măsuri agroecologice a căror aplicare depășește nivelul de referință al bunelor practici agricole și care sunt astfel excluse din BCAM, conform ultimei părți a tezei a doua a articolului 5 alineatul (1) din același regulament.

23 În sfârșit, acesta consideră că drumurile grevate de servituți de trecere, precum cele avute în vedere de dispozițiile în discuție în acțiunea principală, nu pot fi calificate drept particularități topografice în sensul anexei IV la Regulamentul nr. 1782/2003, din moment ce le lipsește caracterul substanțial și permanent, dat fiind că, deși trebuie în mod necesar restabilite, acestea pot fi totuși desființate în mod legal de agricultori în fiecare ciclu de cultură. În plus, faptul de a greva aceste drumuri de astfel de servituți nu ar contribui la evitarea deteriorării habitatelor în sensul anexei respective.

24 Guvernul Regatului Unit și Comisia Comunităților Europene susțin că drumurile menționate pot constitui particularități topografice și că întreținerea lor poate, prin urmare, să constituie una dintre cerințele minime pentru BCAM prevăzute la articolul 5 din Regulamentul nr. 1782/2003.

Răspunsul Curții

25 În prealabil, trebuie subliniat că rezultă chiar din textul articolului 5 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1782/2003 că sarcina de a asigura menținerea terenurilor agricole cu respectarea bunelor condiții agricole și de mediu revine statelor membre. Acestea definesc, în acest scop, la nivel național sau regional, cerințe minime „pe baza cadrului stabilit în anexa IV" la regulamentul menționat care țin seama de caracteristicile zonelor în cauză.

26 Deși statele membre au, așadar, obligația, cu ocazia definirii acestor cerințe, de a respecta anexa menționată, aceasta le lasă totuși, prin utilizarea unor noțiuni și a unor termeni generali, o anumită marjă de apreciere cu privire la stabilirea concretă a cerințelor respective.

27 În plus, din chiar termenii expresiei „bune condiții agricole și de mediu" reiese că statele membre pot adopta BCAM în scopuri de mediu.

28 Această constatare nu poate fi infirmată de împrejurarea că Regulamentul nr. 1782/2003 are ca temei juridic, printre altele, articolele 36 CE și 37 CE, care sunt cuprinse în titlul II, intitulat „Agricultura", din a treia parte a tratatului, și nu articolele care figurează în titlul XIX, intitulat „Mediu", din aceeași parte a tratatului.

29 Astfel, în măsura în care cerințele de protecție a mediului, care constituie unul dintre obiectivele esențiale ale Comunității, trebuie, în temeiul articolului 6 CE, „integrate în definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor Comunității", o astfel de protecție trebuie considerată ca fiind un obiectiv care face parte și din politica comună în domeniul agriculturii. Legiuitorul comunitar poate astfel, în temeiul articolelor 36 CE și 37 CE, să hotărască să promoveze protecția mediului (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 23 octombrie 2007, Comisia/Consiliul, C-440/05, Rep., p. I-9097, punctul 60). Măsurile care urmăresc o astfel de protecție, adoptate în cadrul unui act comunitar care are ca temei juridic articolele 36 CE și 37 CE menționate, nu sunt, așadar, limitate la cele care urmăresc considerații agricole.

30 Pe de altă parte, faptul că, potrivit articolului 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1782/2003, cerințele de reglementare în materie de gestionare sunt stabilite de legislația comunitară în domeniul mediului nu implică nicidecum că cerințele minime pentru BCAM, astfel cum sunt definite de statele membre în temeiul articolului 5 alineatul (1) din acest regulament, nu ar putea ține, la rândul lor, de domeniul mediului.

31 În plus, din articolul 5 alineatul (1) a doua teză din Regulamentul nr. 1782/2003 reiese că definirea de către statele membre a cerințelor minime pentru BCAM nu are niciun efect asupra calificării acestor măsuri drept măsuri agroecologice.

32 Din cele ce precedă rezultă că o obligație de a întreține drumuri vizibile grevate de servituți de trecere publică, precum cea care figurează în dispozițiile în discuție în acțiunea principală, poate, chiar dacă nu urmărește niciun obiectiv agricol, dar are un caracter de mediu, să constituie o cerință minimă în raport cu BCAM în măsura în care se înscrie în cadrul stabilit în anexa IV la Regulamentul nr. 1782/2003.

33 Prin urmare, trebuie să se examineze dacă astfel de drumuri pot constitui, astfel cum consideră guvernul Regatului Unit și Comisia, particularități topografice, a căror menținere figurează printre normele prevăzute la anexa IV la Regulamentul nr. 1782/2003.

34 Întrucât noțiunea „particularități topografice" nu este definită de Regulamentul nr. 1782/2003, aceasta trebuie interpretată, astfel cum a procedat avocatul general la punctul 62 din concluzii, ținând seama de sensul său obișnuit, precum și de contextul în care este folosită în general.

35 În plus, dintr-o jurisprudență constantă reiese că necesitatea interpretării uniforme a dispozițiilor dreptului comunitar exclude posibilitatea ca, în caz de îndoială, textul unei dispoziții să fie privit în mod izolat din perspectiva uneia dintre versiuni, impunând, dimpotrivă, ca acesta să fie interpretat și aplicat în lumina versiunilor existente în celelalte limbi oficiale (Hotărârea din 17 iunie 1998, Mecklenburg, C-321/96, Rec., p. I-3809, punctul 29, și Hotărârea din 29 ianuarie 2009, Consiglio Nazionale degli Ingegneri, C-311/06, Rep., p. I-415, punctul 53). Expresia „particularités topographiques", care figurează în versiunea franceză a Regulamentului nr. 1782/2003, trebuie astfel apropiată, cu titlu de exemplu, de termenii „landscape features" (caracteristici ale peisajului) utilizați în versiunea engleză a regulamentului menționat.

36 În aceste condiții, nimic nu se opune ca drumuri grevate de servituți de trecere publică, precum cele care figurează în dispozițiile în discuție în acțiunea principală, să fie desemnate drept particularități topografice, din moment ce numai drumurile vizibile sunt avute în vedere de dispozițiile menționate.

37 Acest lucru este cu atât mai mult valabil, cu cât o interpretare restrictivă a noțiunii de particularități topografice, care ar exclude elementele care rezultă în urma intervențiilor umane, ar fi contrară marjei de apreciere de care beneficiază statele membre în definirea cerințelor minime referitoare la BCAM.

38 Distrugerea temporară a unor particularități topografice, astfel cum pare să fie posibil, în anumite condiții, în cazul drumurilor despre care este vorba în acțiunea principală, nu poate în sine să aducă atingere caracterului durabil al acestora. Astfel, elementele naturale, precum vegetația sau întinderile de apă, pot suferi – în ceea ce le privește – efecte sezoniere, fără însă a înceta să fie considerate ca făcând parte dintr-un peisaj. Această constatare se aplică cu atât mai mult drumurilor menționate, cu cât reiese din cuprinsul alineatului 28 punctul 1 din anexa la normele engleze că un agricultor care a degradat, în mod autorizat, suprafețele cărării vizibile sau ale pistei de călărie vizibile este obligat să le restabilească în termenele prevăzute de reglementarea națională relevantă.

39 Prin urmare, trebuie să se examineze în ce măsură o obligație de întreținere a unor astfel de drumuri poate constitui o măsură de aplicare a normei care figurează în anexa IV la Regulamentul nr. 1782/2003 constând în menținerea particularităților topografice.

40 În această privință, trebuie observat că norma menționată poate prezenta un dublu aspect legat de mediu.

41 În primul rând, particularitățile topografice constituie componente fizice ale mediului. În ceea ce privește acest aspect, cerințele referitoare la menținerea acestor particularități trebuie să contribuie la conservarea acestora în calitate de componente fizice.

42 Obligațiile de întreținere pot contribui la menținerea unor astfel de drumuri în calitate de componente fizice ale mediului.

43 În al doilea rând, normele referitoare la menținerea particularităților topografice care figurează în anexa IV la Regulamentul nr. 1782/2003 sunt asociate, în anexa menționată, temei privind „Nivelul minim de întreținere: Asigurarea unui nivel minim de întreținere și evitarea deteriorării habitatelor". Rezultă că o obligație care decurge din aceste norme poate avea un obiectiv de mediu constând în evitarea deteriorării habitatelor, fără a fi necesar, astfel cum subliniază guvernul Regatului Unit în observațiile prezentate, ca măsurile naționale prin care se urmărește menținerea particularităților topografice și un nivel minim de întreținere să aibă de asemenea un astfel de obiectiv.

44 Or, astfel cum a arătat instanța de trimitere, precum și avocatul general la punctul 80 din concluzii, drumurile precum cele avute în vedere în dispozițiile în discuție în acțiunea principală pot contribui la conservarea habitatelor.

45 În acest caz, cerințele referitoare la menținerea drumurilor menționate trebuie să contribuie la evitarea deteriorării habitatelor. Se constată că obligații care decurg din obiectivul enunțat în dispozițiile în discuție în acțiunea principală, constând în garantarea exercitării dreptului de trecere publică, sunt apte să contribuie la aceasta.

46 Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, trebuie să se răspundă la prima întrebare că un stat membru poate include printre normele privind BCAM prevăzute la

articolul 5 și în anexa IV la Regulamentul nr. 1782/2003 cerințe privind întreținerea drumurilor vizibile grevate de servituți de trecere publică, cu condiția ca cerințele menționate să contribuie la menținerea acestor drumuri în calitate de particularități topografice sau, dacă este cazul, în scopul de a evita deteriorarea habitatelor.

Cu privire la a doua întrebare

47 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, atunci când sistemul constituțional al unui stat membru prevede că autoritățile regionale dispun de o competență legislativă, simpla adoptare de către autoritățile menționate a unor norme diferite în materie de BCAM în sensul articolului 5 și al anexei IV la Regulamentul nr. 1782/2003 constituie o discriminare contrară dreptului comunitar.

48 În prealabil, trebuie arătat că, încredințând statelor membre sarcina de a defini cerințele minime pentru BCAM, legiuitorul comunitar le-a dat acestora posibilitatea de a ține seama de diferențele regionale existente pe teritoriul lor.

49 Trebuie amintit că, atunci când dispozițiile tratatului sau ale regulamentelor recunosc competențe statelor membre sau le impun obligații în scopul aplicării dreptului comunitar, problema modului în care exercitarea acestor competențe și executarea acestor obligații pot fi conferite de către state unor organe interne determinate ține exclusiv de sistemul constituțional al fiecărui stat (Hotărârea din 15 decembrie 1971, International Fruit Company și alții, 51/71-54/71, Rec., p. 1107, punctul 4).

50 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, fiecare stat membru este liber să repartizeze competențele pe plan intern și să pună în aplicare actele de drept comunitar

care nu sunt direct aplicabile prin intermediul unor măsuri adoptate de autoritățile regionale sau locale, cu condiția ca această repartizare a competențelor să permită punerea în aplicare corectă a actelor de drept comunitar în cauză (a se vedea Hotărârea din 10 noiembrie 1992, Hansa Fleisch Ernst Mundt, C-156/91, Rec., p. I-5567, punctul 23).

51 În plus, Curtea a avut ocazia să statueze că, atunci când textul unui regulament abilitează un stat membru să adopte măsuri de aplicare, modalitățile de exercitare a acestei competențe sunt reglementate de dreptul public al statului membru în cauză (a se vedea Hotărârea din 27 septembrie 1979, Eridania-Zuccherifici nazionali și Società italiana per l'industria degli zuccheri, 230/78, Rec., p. 2749, punctul 34, precum și Hotărârea din 20 iunie 2002, Mulligan și alții, C-313/99, Rec., p. I-5719, punctul 48).

52 Pe de altă parte, posibilitatea statelor membre, în măsura în care sistemul lor constituțional sau dreptul lor public le autorizează în acest sens, de a permite autorităților regionale sau locale să pună în aplicare acte de drept comunitar este recunoscută în mod expres la articolul 5 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1782/2003. În dispoziția menționată se prevede astfel că „[s]tatele membre definesc, la nivel național sau regional, cerințele minime pentru [BCAM] pe baza cadrului stabilit în anexa IV".

53 Având în vedere posibilitatea de care beneficiază astfel un stat membru de a transfera competențele sale autorităților regionale în scopul definirii cerințelor minime referitoare la BCAM în sensul articolului 5 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1782/2003, normele adoptate de aceste autorități pot să difere între regiunile respective, în special dat fiind că, astfel cum s-a observat la punctul 26 din prezenta hotărâre, statele membre dispun de o marjă de apreciere în ceea ce privește definirea acestor cerințe.

54 Trebuie însă să se examineze dacă, în aceste condiții, simpla diferență existentă între normele de stabilire a BCAM edictate de autoritățile regionale ale aceluiași stat membru constituie o discriminare contrară dreptului comunitar.

55 În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante, interdicția discriminării nu are în vedere eventualele diferențe de tratament care pot rezulta, de la un stat membru la altul, din divergențele existente între reglementările diferitelor state membre din moment ce aceste reglementări afectează în același mod toate persoanele care se încadrează în domeniul de aplicare al acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 iulie 1979, van Dam și alții, 185/78-204/78, Rec., p. 2345, punctul 10, Hotărârea din 1 februarie 1996, Perfili, C-177/94, Rec., p. I-161, punctul 17, precum și Hotărârea din 12 iulie 2005, Schempp, C-403/03, Rec., p. I-6421, punctul 34).

56 În ceea ce privește ultima condiție enunțată la punctul precedent, trebuie arătat că, în cauzele conexate în care s-a pronunțat Hotărârea din 25 noiembrie 1986, Klensch și alții (201/85 și 202/85, Rec., p. 3477), invocată de reclamantul din acțiunea principală, era tocmai vorba despre o inegalitate de tratament între producătorii unui stat membru ca urmare a unei măsuri, adoptată de acest stat membru, de punere în aplicare a unei obligații comunitare care îi afecta. În acest context a apreciat Curtea, la punctul 11 din hotărârea menționată, că, atunci când există o alegere între mai multe modalități de aplicare a reglementării comunitare în cauză, statele membre nu pot reține o opțiune a cărei aplicare pe teritoriul lor ar fi de natură să creeze, direct sau indirect, o discriminare în sensul articolului 40 alineatul (3) din Tratatul CEE [devenit articolul 34 alineatul (2) CE] între producătorii respectivi.

57 Atunci când, precum în acțiunea principală, autoritățile regionale ale unui stat membru sunt competente să definească cerințele minime referitoare la BCAM în sensul articolului 5 și al anexei IV la Regulamentul nr. 1782/2003, eventuale divergențe între măsurile prevăzute de aceste diferite autorități nu pot constitui, numai pe acest temei, o discriminare. Aceste măsuri trebuie, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 50 din prezenta hotărâre, să fie compatibile cu obligațiile rezultate din regulamentul menționat care revin statului membru în cauză.

58 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că, atunci când sistemul constituțional al unui stat membru prevede că autorități regionale dispun de o competență legislativă, simpla adoptare de către autoritățile menționate a unor norme diferite în materie de BCAM în sensul articolului 5 și al anexei IV la Regulamentul nr. 1782/2003 nu constituie o discriminare contrară dreptului comunitar.

Cu privire la cheltuielile de judecată

59 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

1) **Un stat membru poate include printre normele privind bunele condiții agricole și de mediu prevăzute la articolul 5 și în anexa IV la Regulamentul (CE) nr. 1782/2003 al Consiliului din 29 septembrie 2003 de stabilire a normelor comune pentru schemele de sprijin direct în cadrul politicii agricole comune și de stabilire a anumitor scheme de sprijin pentru agricultori și de modificare a Regulamentelor (CEE) nr. 2019/93, (CE) nr. 1452/2001, (CE) nr. 1453/2001, (CE) nr. 1454/2001, (CE) nr. 1868/94, (CE) nr. 1251/1999, (CE) nr. 1254/1999, (CE) nr. 1673/2000, (CEE) nr. 2358/71 și (CE) nr. 2529/2001 cerințe privind întreținerea drumurilor vizibile grevate de servituți de trecere publică, cu condiția ca cerințele menționate să contribuie la menținerea acestor drumuri în calitate de particularități topografice sau, dacă este cazul, în scopul de a evita deteriorarea habitatelor.**

2) **Atunci când sistemul constituțional al unui stat membru prevede că autorități regionale dispun de o competență legislativă, simpla adoptare de către autoritățile menționate a unor norme diferite în materie de bune condiții agricole și de mediu în sensul articolului 5 și al anexei IV la Regulamentul nr. 1782/2003 nu constituie o discriminare contrară dreptului comunitar.**

Semnături